Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 7 Tdo 850/2022, ECLI:CZ:NS:2022:7.TDO.850.2022.1

Číslo: 53/2022

Právní věta:

Argumentace odvolacího soudu, že hodnocení důkazů je doménou nebo výsostným právem soudu prvního stupně, do něhož odvolací soud není oprávněn zasahovat a je jím vázán, nebo že odvolací soud neshledal extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, takže nemůže zasáhnout do skutkových závěrů soudu prvního stupně, je v rozporu s koncepcí odvolacího řízení, jehož úprava naopak výslovně předpokládá, že předmětem přezkumu odvolacího soudu jsou jak hodnocení důkazů, tak skutková zjištění soudu prvního stupně [viz např. § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř.].

Vázanost hodnocením důkazů soudem prvního stupně podle § 263 odst. 7 tr. ř. se projeví jen v souvislosti se změnou nebo doplněním skutkových zjištění odvolacím soudem a vztahuje se na omezený okruh případů, v nichž odvolací soud sám rozhoduje ve věci rozsudkem (§ 259 odst. 3 tr. ř.). Ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. se uplatní při zrušení rozsudku soudu prvního stupně z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř., tedy přezkoumá-li odvolací soud hodnocení důkazů soudem prvního stupně a shledá-li je vadným a ve věci sám rozhodne.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.10.2022

Spisová značka: 7 Tdo 850/2022

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dokazování, Řízení o odvolání

Předpisy: § 258 odst. 1 tr. ř.
§ 263 odst. 7 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1017/2018, uveřejněné pod číslem 15/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012, uveřejněné pod číslem

35/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, uveřejněné pod číslem 17/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1446/2008, uveřejněné pod číslem 56/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 8 Tdo 105/2008, uveřejněné pod číslem 58/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005, uveřejněné pod číslem 20/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 5 Tdo 462/2013, uveřejněné pod číslem 32/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 4 To 928/2001, uveřejněné pod číslem 2/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 4 Tz 27/2009, uveřejněný pod číslem 50/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 1996, sp. zn. 2 Tzn 187/96, uveřejněný pod číslem 3/1997 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 13. 10. 1983, sp. zn. 5 Tz 78/83, uveřejněný pod číslem 7-8/1984 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. 4 Tdo 756/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1587/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2017, sp. zn. 7 Tdo 722/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 5 Tdo 551/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 921/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 3 Tdo 441/2011

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 2 To 8/2010

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I.ÚS 3108/08, U 9/52 SbNU 821

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn.II. ÚS 445/06, N 149/50 SbNU 311

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 794/16, N 118/81 SbNU 833

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. Š. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. 44 To 66/2022, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 1. 2022, sp. zn. 6 T 71/2019. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozsudky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Obvodnímu soudu pro Prahu 4 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 1. 2022, sp. zn. 6 T 71/2019, byl obviněný R. Š. uznán vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, za který mu byl uložen trest odnětí svobody na 31 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 43 měsíců a obviněnému bylo uloženo podrobit se během zkušební doby programu sociálního výcviku a psychologického poradenství spočívajícího v odborné systematické psychoterapii zaměřené zejména na zvládání mezilidských a partnerských vztahů. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto, že obviněný je povinen zaplatit poškozené E. G. částku ve výši 100 000 Kč jako náhradu nemajetkové újmy.

2. O odvolání obviněného podaném proti výroku o vině a dalším výrokům bylo rozhodnuto rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. 44 To 66/2022, tak, že rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 byl zrušen ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě nemajetkové újmy a nově bylo rozhodnuto tak, že obviněný byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 24 měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu 36 měsíců. Nově bylo rozhodnuto také o náhradě nemajetkové újmy tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozené E. G. částku 60 000 Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená se zbytkem nároku na náhradu nemajetkové újmy odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku byl posouzen skutek, který podle skutkových zjištění Obvodního soudu pro Prahu 4, s nimiž se ztotožnil také Městský soud v Praze, spočíval v tom, že obviněný nejméně od počátku roku 2015 do června 2017, kdy poškozená E. G. útěkem ukončila vzájemné soužití, především v místě společného bydliště, tj. v rodinném domě na adrese XY, úmyslně dlouhodobě psychicky a fyzicky týral tehdejší družku E. G., a to s postupně vzrůstající intenzitou a způsoby blíže popsanými ve výroku rozsudku.

II.
Dovolání obviněného

4. Obviněný R. Š. podal dovolání proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze. Tento rozsudek napadl proto, že jím zůstal nedotčen výrok o vině. Odkázal na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř. Jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný uplatnil rozsáhle zpracované námitky proti skutkovým zjištěním soudů, která jsou podle jeho mínění nesprávná. Vytkl, že soudy založily tato zjištění na svědecké výpovědi poškozené, kterou označil za nevěrohodnou, nepravdivou, nepodloženou, tendenčně proti němu zaměřenou a nezpůsobilou být podkladem rozhodnutí. Poukázal na to, že svědci, jejichž výpovědi soudy pokládaly za další usvědčující důkazy, ve skutečnosti reprodukovali jen to, co jim sdělila poškozená, a nikoli to, co sami vnímali svými smysly. Obviněný projevil nesouhlas s tím, jak soudy při posuzování věrohodnosti jeho výpovědi a svědecké výpovědi poškozené interpretovaly znalecké posudky ohledně osoby poškozené, a s tím, že vůbec nevzaly v úvahu to, co vyplývalo ze znaleckých posudků vypracovaných ohledně jeho osoby. Obviněný dále namítl, že soudy neprovedly jím navrhované důkazy, které podle jeho názoru mohly potvrdit nevěrohodnost svědecké výpovědi poškozené, a zmínil, že sám byl předmětem slovního i fyzického napadání ze strany poškozené.

5. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný zahrnul námitky, jimiž vytkl nesprávnost právního posouzení skutku jako trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku. V této spojitosti konstatoval, že soudy s tímto trestným činem bez dalšího ztotožnily tzv. domácí násilí jako komplexní jev, který může nabývat různých podob a být způsoben různými příčinami. Zdůraznil, že ne všechny formy tzv. domácího násilí mohou vést k závěru, že jde o trestný čin. Poukázal zejména na situační verbální a fyzické párové násilí, které se vyskytuje v partnerských soužitích, ale není trestným činem, protože např. postrádá asymetrický vztah mezi partnery nebo se mezi nimi role oběti a agresora střídá.

6. S dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný spojil námitky, jimiž poukázal na to, že do skutkové části výroku o vině nebyla zahrnuta část žalovaného skutku, aniž byl v tomto směru zproštěn obžaloby výrokem pojatým do rozsudku.

7. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou soudů a aby přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4 věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, nebo aby ho sám zprostil obžaloby.

III.
Vyjádření k dovolání

8. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání konstatoval, že pokud bylo dovolání podáno s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., není tu žádný zjevný rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným, a obsahem provedených důkazů, přičemž zdůraznil, že soudy správně vycházely z logické a přesvědčivé svědecké výpovědi poškozené. V návaznosti na to státní zástupce vyjádřil názor, že skutková zjištění soudů nejsou zatížena ani vadou spočívající v neprovedení navrhovaných podstatných důkazů. Poukázal na to, že s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. bylo dovolání podáno jen formálně, neboť námitky týkající se právního posouzení skutku obviněný koncipoval nikoli ve vztahu ke skutkovému stavu, který zjistily soudy, ale ke své vlastní skutkové verzi. Státní zástupce proto navrhl, aby bylo dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

IV.
Posouzení důvodnosti dovolání

9. Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno obviněným jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájkyně podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. a s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř.

10. Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Poté podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal napadený rozsudek i předcházející řízení a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

11. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podstatou tohoto dovolacího důvodu je vadné užití hmotného práva, tj. typicky trestního zákona, na skutkový stav, který zjistily soudy prvního a druhého stupně. Podané dovolání tomu obsahově odpovídá v části, v níž obviněný namítl, že „domácí násilí nelze ztotožňovat se skutkovou podstatou trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku“, dále že „soud prvního stupně a následně i odvolací soud … pojem domácího násilí a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku zaměňují“, a konečně že soudy „z údajně prokázaného výskytu domácího násilí v

domácnosti dovolatele a poškozené bez dalšího dovozují spáchání zmíněného trestného činu dovolatelem a řádně neprovádí subsumpci dokazovaného skutkového stavu“. Tyto námitky odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

12. Pokud soudy kvalifikovaly skutkový stav popsaný ve výroku o vině jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, jde o nesprávné právní posouzení skutku.

13. Trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí. Skutek se posoudí též podle § 199 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, jestliže pachatel páchá takový čin po delší dobu.

14. Při výkladu zákonných znaků uvedeného trestného činu je nutno mít na paměti, že stát tu prostředky trestní represe zasahuje do výsostně soukromé sféry zpravidla rodinných či obdobných vztahů. Povaha těchto vztahů vyžaduje, aby stát minimalizoval tyto zásahy, aby k nim přistupoval zdrženlivě a aby je uplatňoval jen v těch nejzávažnějších případech. Zmíněné vztahy jsou mnohdy zatíženy jevem, který je souhrnně označován jako domácí násilí. Ustanovení § 199 tr. zákoníku o trestném činu týrání osoby žijící ve společném obydlí není určeno k postihu domácího násilí ve všech jeho formách a projevech, ale má poskytovat nezbytnou ochranu tam, kde je lidská důstojnost dotčena nejcitelněji. Z toho vyplývá, že okruh skutkových okolností, které naplňují zákonné znaky uvedeného trestného činu, je třeba hledat v okolnostech vykazujících výrazně vyšší míru závažnosti nad rámec obvyklých neshod, rozmíšek, slovních a fyzických napadení, urážek, výhrůžek, schválností apod.

15. Týráním se rozumí zlé nakládání s jinou osobou, přičemž toto jednání se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, určitou trvalostí a tím, že osobou, která je mu vystavena, je důvodně pociťováno jako těžké příkoří (viz například rozhodnutí uveřejněné pod č. 20/2006 Sb. rozh. tr.). V požadavku trvalosti jednání, které je týráním, se vyjadřuje to, že nestačí jednání ojedinělé, občasné a v jednotlivých aktech oddělené větším časovým odstupem, nýbrž musí jít o jednání soustavné. Trvalost jednání, které má být posouzeno jako týrání, je nutno posuzovat také v závislosti na jeho intenzitě. V této spojitosti je ovšem nutno zdůraznit, že jednání, které co do své povahy nelze považovat za týrání, zásadně nemůže být posouzeno jako týrání jen z důvodu délky doby trvání.

16. Do výroku o vině obviněného R. Š. byly zahrnuty i takové formy jednání, které vzhledem k jejich povaze nelze považovat za týrání a které nemohly nabýt povahy týrání ani v důsledku délky doby trvání. Jde především o jednání, které bylo ve výroku o vině vymezeno tak, že obviněný „porušoval vzájemné dohody o způsobu soužití“. Ve vztahu k zákonnému znaku týrání, jak je zakotven v § 199 odst. 1 tr. zákoníku, je toto zjištění nejasné, nekonkrétní a neadekvátní. Z kontextu posuzované věci lze usuzovat, že obviněný a poškozená byli původně poté, co se seznámili, dohodnuti na tom, že společný život budou vést v P., avšak obviněný se nakonec rozhodl zůstat a vést společný život s poškozenou ve Ž. n. S. Nedodržení naznačené dohody není možné posoudit jako týrání, byť jinak mohlo být nekorektní. Za týrání není možné pokládat ani další jednání obviněného vůči poškozené, které bylo ve výroku o vině vymezeno tak, že „jí odmítl půjčovat osobní motorové vozidlo“, neboť šlo o projev vlastnického práva obviněného, byť projev nevhodný. Na uvedené způsoby jednání obviněného navazuje výrok o vině tím, že „poškozená byla závislá na jeho vůli, přičemž se cítila osamělá a izolovaná“. Do tohoto postavení se poškozená dostala v důsledku autoritativního, dominantního a necitlivého jednání obviněného, přičemž byla zklamaná a posléze i frustrovaná z nesplněných očekávání, nicméně nešlo o týrání ve smyslu § 199 odst. 1 tr. zákoníku. Tento závěr je třeba vztáhnout také k té části jednání obviněného, která podle výroku o vině záležela v tom, že „po poškozené požadoval sex a poté, co jej poškozená odmítla, jí za trest vzal věci, které jí v předchozí době daroval“. Takové jednání vykazuje znaky svévole a sebeprosazování, nikoli však týrání.

17. Další formy jednání obviněného, které jsou uvedeny ve výroku o vině a které spočívaly v bezdůvodných kontrolách poškozené, dále ve slovních urážkách, nadávkách, ponižování, zesměšňování, výhrůžkách a nakonec i v násilném jednání a fyzickém napadání, jsou způsobilé naplnit zákonný znak týrání ve smyslu § 199 odst. 1 tr. zákoníku, avšak pouze za předpokladu, že k nim nedocházelo jen sporadicky, ojediněle či občasně, nýbrž soustavně a s určitou intenzitou. Zákonný znak „týrání“ vyžaduje, aby ze strany obviněného šlo o jednání, jehož kvantitativní stránka je tak výrazná, že je namístě závěr o soustavnosti daného jednání. Z výroku o vině a ani z odůvodnění rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 nejsou patrna žádná bližší zjištění týkající se kvantitativního rozsahu zmíněných forem jednání obviněného. Zjištění, že obviněný bezdůvodně kontroloval poškozenou, je nejasné z toho hlediska, čeho konkrétně se kontroly týkaly, v čem byla jejich podstata a jak časté byly. Slovní a fyzické útoky obviněného proti poškozené jsou ve výroku o vině uvedeny bez toho, že by bylo zřejmé, jak často k nim docházelo, zda šlo o ojedinělé či opakované případy, jaký byl časový odstup mezi jednotlivými útoky apod. Právě nedostatek odpovídající kvantifikace jednotlivých forem posuzovaného jednání brání závěru, že šlo o týrání podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku. Nic na tom nemění ani nejasná a neurčitá formulace zahrnutá do výroku o vině ve znění, že „frekvence tohoto … jednání se … stupňovala“, neboť není zřejmé, jaké míry tato frekvence dosáhla.

18. U poškozené nebyl zjištěn syndrom týrané osoby ani tzv. stockholmský syndrom ve smyslu medicínské diagnózy. To samo o sobě nevylučuje možnost posoudit skutek jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, neboť uvedený následek není zákonným znakem tohoto trestného činu. V souvislostech posuzované věci však jde o okolnost, která zvýrazňuje pochybnosti o právním posouzení skutku vyplývající jednak z toho, že do výroku o vině byly pojaty i takové formy jednání, které nejsou týráním již svou povahou, a jednak z toho, že ty formy jednání, které svou povahou mají potenciál být týráním, nebyly ve zjištěních soudů kvantifikovány tak, aby bylo možné spolehlivě učinit závěr, že k nim docházelo soustavně a že byly týráním.

19. Výrok o vině obviněného zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku je při stávajících skutkových zjištěních vadný, neboť skutek, jak byl zjištěn ve výroku o vině, nenaplňuje znaky uvedeného trestného činu, byť jinak mohlo být jednání obviněného bezohledné, nevybíravé, svévolné, necitlivé a celkově morálně nepřijatelné jako projev přehnané autoritativnosti, dominance, zlomyslnosti a sebeprosazování.

20. Soudy nevyjasnily způsob, intenzitu, četnost a časový rámec jednotlivých jednání obviněného, to vše při respektování pravidla *in dubio pro reo*. Teprve poté by bylo možno učinit závěr, zda prokázaným jednáním obviněný naplnil znaky trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku. Je namístě připomenout, že k naplnění znaku týrání nepostačuje uplatňování dominance ve vztahu jedním z partnerů, nedostatek empatie ani to, co je nazýváno vztahovou asymetrií (vztah má mj. mnoho složek, v jejichž rámci nemusí platit stejné vzorce symetrie), nepostačuje k němu ani velmi neuspokojivé a konfliktní partnerské soužití, byť může pro partnera znamenat traumatické prožívání a přinést i následky v podobě psychické poruchy.

21. S ohledem na soudy popsanou intenzitu jednání obviněného je namístě rovněž poukázat na princip *ultima ratio*. Trestněprávní kvalifikace určitého činu jako trestného činu je nejzazším řešením, tj. krajním prostředkem, který má význam z hlediska ochrany základních celospolečenských hodnot pouze v závažnějších případech protispolečenských jednání. Trestní právo nesmí zasahovat do společenského života z jiného důvodu než k ochraně před trestnými činy vymezenými v trestním zákoně. To souvisí se zásadou subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícím principem *ultima ratio* (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), které brání tzv. hypertrofii trestní represe, která je příznačná pro totalitní režimy a vůbec pro situace, kdy fungování práva podléhá ideologickým tlakům. Z principu *ultima ratio* plyne, že trestněprávní řešení je nejzazším (subsidiárním) prostředkem k ochraně právního řádu. Vyžaduje se, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především

tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní. Trestní právo disponuje těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení, které značně zasahují do práv a svobod občanů a jejich blízkých a mohou vyvolat i řadu vedlejších negativních účinků. Proto legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvlášť škodlivými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu (viz ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T., BOHUSLAV, L., NOVOTNÝ, O., HERCZEG, J., VANDUCHOVÁ, M. a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 47). Jen důsledné respektování principu *ultima ratio* zaručuje, že omezení základních práv fyzických i právnických osob v důsledku trestních sankcí je možno považovat za proporcionální a odpovídající účelu trestního práva.

22. Napadený rozsudek Městského soudu v Praze, jímž byl výrok o vině ponechán nedotčen, je rozhodnutím, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Z hlediska tohoto ustanovení je dovolání obviněného důvodné.

23. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Pokud jde o námitky vztahující se k tomuto dovolacímu důvodu, s ohledem na výše uvedené by bylo předčasné se k nim vyjadřovat. Jak bylo vyloženo, učiněná skutková zjištění nejsou plně určující pro naplnění znaků trestného činu, respektive jde o skutková zjištění neúplná a dosud neuzavřená.

24. Přesto je vhodné dodat, že hodnocení důkazů soudem prvního stupně vykazuje i nadále (i přes svou obšírnost) určité prvky jednostrannosti. To zmínil už Městský soud v Praze ve svém usnesení ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. 44 To 11/2021, jímž zrušil první odsuzující rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 6 T 71/2019. Soud prvního stupně se ve druhém odsuzujícím rozsudku vypořádal s výtkami odvolacího soudu zčásti tím způsobem, že s nimi polemizoval. Tak například když odvolací soud uvedl, že svědci podporující verzi poškozené jsou svědci vypovídající o skutečnostech, které se dozvěděli „z doslechu“ od poškozené, oponoval soud prvního stupně tak, že „v rozporu s tím, co uváděl Městský soud v Praze“, popisovali tito svědci to, co vnímali svými smysly. K tomu argumentoval mimo jiné tím, že svědkyně J. Č. uvedla, že poškozená opakovaně mluvila o slovních útocích a o vyhrožování ze strany obviněného, a že svědkyně V. M. uvedla, že poškozená jí řekla, že už to nemůže vydržet, že jí obviněný nadává a vyhrožuje. Je pravda, že soud prvního stupně zmínil rovněž tvrzení svědka B. K., že několik měsíců po rozchodu s obviněným byla poškozená pohublá, zamračená, ubrečená, a svědkyně H. B., že v průběhu vztahu s obviněným docházelo u poškozené ke zhoršování vady řeči. Ani tyto výpovědi však nutně nemusí potvrzovat více, než že partnerský vztah (i následný rozchod) poškozené a obviněného nebyl prost rozporů a stresů. Na jiném místě soud prvního stupně kritizuje odvolací soud za jeho subjektivní a z kontextu vytržené hodnocení důkazů, posléze nevhodně uvádí, že odvolací soud „sugeruje“, že při komunikaci obviněného a poškozené šlo o projev oboustranného nevhodného chování, nebo že „není pravdou to, co naznačuje Městský soud v Praze …“, že „není zřejmé, na základě čeho odvolací soud dovodil …“, že „nesouhlasí s názorem Městského soudu v Praze …“. Soud prvního stupně se tak nepřípustně stylizuje do role jakési přezkumné instance ve vztahu k odvolacímu soudu.

25. Pokud Obvodní soud pro Prahu 4 uvádí, že nesouhlasí s názorem Městského soudu v Praze (vysloveným ve zmíněném kasačním usnesení), že by důkazy již v původním rozsudku hodnotil jednostranným způsobem, tak Nejvyšší soud naopak s uvedeným názorem odvolacího soudu souhlasí a konstatuje, že jednostranným přístupem k hodnocení důkazů je do jisté míry poznamenán i druhý odsuzující rozsudek. Patrné je to například při hodnocení záznamů o komunikaci mezi oběma partnery (obviněným a poškozenou). Zaznamenané vulgární a urážlivé výroky obviněného soud prvního stupně v odůvodnění podtrhuje a argumentuje tím, že pokud obviněný takto komunikoval s

poškozenou i po ukončení vztahu, není důvod nepředpokládat, že se obviněný choval obdobným způsobem vůči poškozené i během jejich soužití. Stejnou úvahu odvolacího soudu ohledně vulgární komunikace poškozené však soud prvního stupně odmítá s tím, že není zřejmé, na základě čeho – „kromě vlastního subjektivního názoru“ – odvolací soud dovozuje, že není důvod nepředpokládat, že se poškozená chovala obdobným způsobem vůči obviněnému i během jejich společného soužití.

26. Nadávky a urážky ze strany obviněného hodnotí soud prvního stupně jako týrání, zatímco nadávky a urážky ze strany poškozené vysvětluje obranou proti týrání. Obecně vzato je sice samozřejmé, že vulgární výrazy mohou být použity jako určitá reakce, obrana oběti týrání (oběti tzv. zahnané do kouta) proti agresorovi, nicméně kontext důkazů založených ve spise úplně nenasvědčuje tomu, že by šlo o takový případ. Soud prvního stupně ani nijak nevysvětluje tento svůj závěr a opírá se – stejně jako na jiných místech rozsudku – spíše o obvykle uváděná obecná schémata týrání. K tomu připojuje argument, že obhajobou předložené záznamy komunikace jsou selektivní a vytržené z kontextu.

27. K vulgární a urážlivé komunikaci s obviněným ze strany poškozené uvedl odvolací soud ve zmíněném kasačním usnesení, že tyto důkazy prokazují, že poškozená zdaleka nebyla v natolik submisivním postavení, že by se bála jakýmkoliv způsobem dát najevo odpor vůči obviněnému, aby se vyhnula stupňování agresivního chování vůči ní. Jestliže se s obviněným navzájem častovali nadávkami a urážkami, jde o oboustranné projevy nevhodného chování a nelze hovořit o týrání poškozené. Obvodní soud podrobil tento dílčí právní názor kritice a odmítl ho s tím, že nejde o právní názor, nýbrž o pouhé hodnocení důkazů, a to subjektivní a vytržené z kontextu (na jiném místě odůvodnění však při zmínce o znaleckém posudku PhDr. K. N., CSc., považuje určení, zda šlo o týrání, za názor právní). I to svědčí o tendenci soudu prvního stupně poněkud jednostranně přistupovat k věci a k argumentům uvedeným v kasačním usnesení odvolacího soudu.

28. Je rovněž očividné, že s narůstajícími spory mezi oběma partnery byla stále naléhavěji nastolována (nejen v úvahách partnerů, ale posléze i výslovně) otázka, u koho z nich bude v případě rozchodu vyrůstat jejich nezletilý syn AAAAA (pseudonym). Potenciálním sporem o dítě a rovněž potenciálním opatrovnickým soudním sporem byl pak vztah čím dál více prodchnut a charakterizován. Poškozená to vyjádřila mimo jiné tak, že obviněný jí vyhrožoval, že pokud odejde, přijde o dítě, tj. syn zůstane u obviněného. To bylo také přejato do skutkové věty odsuzujícího rozsudku. Je proto nelogické a zavádějící, pokud soud prvního stupně zdůrazňoval, že „spory mezi obviněným a poškozenou ohledně výchovy nezletilého AAAAA vypukly až po ukončení vztahu“. Soud prvního stupně tím v podstatě odmítl hodnotit výpověď poškozené a další důkazy v souvislosti právě s opatrovnickým sporem o syna AAAAA. To je však zjevný nedostatek v hodnocení důkazů. Bylo také nesprávné, jestliže soud prvního stupně zkritizoval a zcela odmítl závěr odvolacího soudu, že z trestního oznámení poškozené ze dne 11. 9. 2017, tj. několik měsíců po ukončení soužití poškozené a obviněného, vyplývá, že motivem jejího trestního oznámení je snaha ovlivnit rozhodování opatrovnického soudu. Přinejmenším souvislost trestního oznámení a opatrovnického sporu je z obsahu trestního oznámení zřejmá. Soud prvního stupně se měl blíže zabývat časovými a dalšími souvislostmi mezi zasláním e-mailu azylovému domu dne 26. 12. 2016, ukončením soužití poškozené s obviněným v červnu 2017, podáním trestního oznámení v září 2017 a průběhem opatrovnického sporu. Rovněž bude třeba se vypořádat s námitkou dovolatele, že v podání opatrovnickému soudu z června 2017, kde poškozená navrhla svěření nezletilého syna AAAAA do své výlučné péče, se poškozená nezmiňuje o žádném domácím násilí ze strany obviněného.

29. Odvolací soud v uvedeném kasačním usnesení vytkl, že soud prvního stupně automaticky hodnotí jako nevěrohodné svědecké výpovědi rodinných příslušníků obviněného, aniž by uvedl nějaké konkrétní skutečnosti v jejich výpovědích, které by byly v rozporu s jinými důkazy, s výjimkou výpovědi poškozené E. G. Odvolací soud rovněž zdůraznil, že soud prvního stupně se nepokusil odstranit rozpory vyplývající z výpovědi poškozené a svědkyně L. F. (podle soudu prvního stupně

potvrzující výpověď poškozené). I tyto výtky soud prvního stupně odmítl s tím, že výpovědi svědků potvrzujících obhajobu obviněného jsou jako celek v rozporu například se znaleckým posudkem ústavu z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který dospěl k závěru, že v důsledku jednání obviněného se u poškozené od roku 2016 rozvinula porucha přizpůsobení. Soud prvního stupně se nevypořádal přesvědčivě s tím, co uvedl Městský soud v Praze. Jeho zhodnocení hlavních dvou skupin vzájemně si odporujících důkazů neodpovídá ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Například v podstatě odmítl výpovědi dcer obviněného A. Š. a B. Š., které pravidelně trávily určitou dobu (jeden den v týdnu a každý druhý víkend) v domácnosti obviněného a poškozené a které označily poškozenou za osobu vyvolávající konflikty, která často „taťku komandovala“, přičemž nebyly svědky toho, že by obviněný jakkoli napadal poškozenou. Ani poškozená přitom nezpochybnila, že se dcery obviněného v jejich domácnosti vyskytovaly, a vyplývá to i z elektronické komunikace obsažené ve spise, kde se poškozená vyjadřovala o dcerách obviněného velmi nevybíravým způsobem, nicméně vyplývá z toho, že dcery obviněného v domácnosti bývaly a měly zde své věci (které poškozená žádala odstěhovat). Jistěže u těchto svědkyň (i dalších osob s poměrem k obviněnému) lze předpokládat určitou zaujatost, to však platí i u svědků nepřímo potvrzujících výpověď poškozené. Každopádně je v rozporu se skutečností tvrzení soudu prvního stupně, že výpověď poškozené nestojí osamoceně, zatímco výpověď obviněného ano.

30. Soud prvního stupně uvedl, že věrohodnost výpovědi poškozené je primárně verifikována závěry znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, vypracovaných jak k osobě poškozené, tak k osobě obviněného. Avšak i hodnocení těchto důkazů – podle soudu prvního stupně stěžejních – vykazuje zjevné nedostatky.

31. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, je nepochybně důležitým důkazem při prokazování psychické poruchy a případně i jejího původu, nicméně není důkazem absolutním. Je třeba jej hodnotit stejně jako jiné důkazy. Takové přesvědčivé hodnocení však Nejvyšší soud v odůvodněních rozhodnutí soudů nižších stupňů postrádá. Nelze přehlédnout, že znalecký posudek byl zpracováván se značným odstupem od údajného vzniku poruchy přizpůsobení. Je třeba jej pečlivě hodnotit z hlediska dostatečnosti podkladů, vnitřní logické provázanosti i z hlediska metodologického, tj. jakými metodami znalci zjišťovali konkrétní potíže projevující se u poškozené (pozorováním a klinickým rozhovorem – řízeným interview, případně nějakým objektivním testováním) a jakou míru objektivity tyto metody vykazují.

32. Nelze patrně pochybovat o existenci psychické stresové poruchy u poškozené zvané „porucha přizpůsobení“, ani o tom, že její stěžejní příčinou byl chronický stres v důsledku velmi neuspokojivého partnerského soužití s obviněným (viz znalecký posudek MUDr. I. D., CSc., s nímž se posléze plně ztotožnil ústavní znalecký posudek). Rovněž je nepochybné, že duševní stav poškozené v době vyšetření znalci byl ovlivněn i sporem o jejího nezletilého syna. Přitom je očividné, že vznik a vývoj poruchy mohl být ovlivněn predispozicemi poškozené, která je hypersenzitivní, má nízkou frustrační toleranci a snadnou pohotovost ke spuštění neurotické reakce (viz výpověď zpracovatele ústavního znaleckého posudku MUDr. P. N. v hlavním líčení). K tomu lze zmínit vyjádření původního znalce MUDr. I. D., že v konfliktní situaci je obvyklé, že se partneři navzájem zraňují, míněno nejen fyzicky, avšak psychická újma se nemusí vyskytovat u obou, záleží na jejich predispozicích a míře zraňování.

33. Soud prvního stupně nedocenil, jak složité je v podobných věcech postavení znalců psychiatrů a psychologů, pokud mají po delší době zpětně hodnotit, co přesně bylo příčinou psychických potíží posuzované osoby. Sporná je už formulace otázky položené znalcům psychiatrům, zda vznik, případně rozvoj újmy na psychickém zdraví poškozené je v příčinné souvislosti s jednáním, které je obviněnému kladeno obžalobou za vinu. Na takovou otázku mohou znalci v podobných případech stěží přesně a bez pochybností odpovědět. Soud prvního stupně ve svém odůvodnění podtrhl, že zpracovatel znaleckého posudku ústavu uvedl, že porucha přizpůsobení vzniká vlivem méně

intenzivních traumat, ale prožívaných po delší dobu, tj. stresová zátěžová situace je méně intenzivní, ale delší. Tím znalec vymezil rozdílnost od posttraumatické stresové poruchy, která vzniká na základě většinou ojedinělého, závažného traumatu (fyzické napadení, smrt rodinného příslušníka aj.). Na druhé straně je známo, že v jiných případech znalci psychiatři vyvozují vznik posttraumatické stresové poruchy z dlouhodobějších drobných ústrk v partnerském soužití. Už z toho je patrná obtížnost zpětného dovozování průběhu partnerského vztahu z charakteru psychické poruchy a tím spíše problematičnost dovozování konkrétních okolností jednotlivých minulých incidentů na bázi znaleckých posudků o duševním stavu. Je třeba odlišovat hodnocení znaleckého posudku z odvětví psychiatrie z hlediska vzniklé újmy na psychickém zdraví poškozeného a z hlediska toho, jaké konkrétní jednání obviněného je tím prokázáno.

34. Jak už bylo zmíněno, znalci jsou v podobných případech do značné míry odkázáni na sdělení vyšetřované osoby. V tzv. souhrnu znaleckého posudku ústavu – Ústřední vojenské nemocnice ze dne 21. 9. 2020 se např. uvádí: „Vznik obtíží dává posuzovaná do souvislosti s jednáním obviněného (časově od r. 2016) a není znám jiný stresor, který by původ přítomné symptomatiky mohl vysvětlit odlišným mechanismem. Charakter obtíží odpovídá dokladované stresové zátěži.“ V samotném posudku se pak uvádí, že „počátek symptomatiky je udáván k r. 2016“. Znalcům sice bylo známo, že v době vyšetření poškozené probíhal náročný opatrovnický spor o dítě, který zpracovatel označil termínem „válka Roseových“ (známým i z jiných opatrovnických sporů), přičemž obecně opatrovnické konflikty mohou způsobit poruchu přizpůsobení, ovšem jednak nebylo vysvětleno, proč by tímto sporem nemohla být do určité míry ovlivněna sdělení poškozené, jednak soud prvního stupně nepracoval s již zmíněnou skutečností, že fakticky spor o dítě existoval již v době, kdy mělo podle rozsudku dojít k páchání trestného činu.

35. Obvodní soud v rozsudku striktně uvedl, že zpracovatel znaleckého posudku ústavu u hlavního líčení „odmítl konstrukci“ vyjádřenou Městským soudem v Praze v jeho kasačním usnesení, že porucha přizpůsobení mohla být vyvolána osobností poškozené, která má sklony k úzkostným stavům, je přecitlivělá, nenaplnily se její představy o společném soužití s obviněným, pobývala v cizím městě, kde se cítila omezená tím, že tam neměla své dosavadní přátele a známé, rodinné příslušníky, nemohla vykonávat své povolání houslistky v orchestru v P., případně péče o nezletilého syna byla pro ni náročnější, než očekávala. Tato interpretace výpovědi zpracovatele je však poněkud zjednodušující a ne zcela přesná. Pokud jde o otázku stresoru, zpracovatel především uvedl, že znalci nesmějí hodnotit důkazy a vycházejí z toho spisu, který jim byl dodán. Přitom ani poškozená ve své výpovědi ani žádný jiný informační zdroj se nezmiňuje o jiném stresoru – dokladován byl jen jediný, přičemž poškozená říkala, že ty její potíže jsou z tohoto stresu, „a my nemáme žádnou možnost to nějakým způsobem napadnout, tu spisovou dokumentaci, kterou máme, … tzn. máme zde určité potíže pacientky, které odpovídají svým charakterem tomu, co je uváděno ve spise. Ale víc nemůžeme říct, ani nesmíme.“ K tomu, co naznačil Městský soud v Praze jako možný stresor (viz shora), zpracovatel uvedl: „Tohle samo o sobě by nevyvolalo tu reakci, kterou jsme pozorovali, mohlo to působit jako predispoziční faktor a usnadnit vznik té reakce, ale samo o sobě by tuto reakci nevyvolalo.“ K přímému dotazu obhájkyně, co bylo příčinou poruchy přizpůsobení u poškozené, zpracovatel uvedl: „Na tuto otázku odpovědět nemohu.“. Dále uvedl, že porucha byla přítomna od roku 2016, opatrovnický konflikt ji mohl prodlužovat. Faktorem vyvolávajícím (nikoli pouze prodlužujícím) poruchu přizpůsobení mohlo být to, že v roce 2016 obviněný sdělil poškozené, že bude požadovat (jejich společné) dítě do vlastní péče. K tomu Nejvyšší soud dodává, že ve výroku o vině se uvádí jako součást týrání poškozené, že jí obviněný „vyhrožoval“, že syn zůstane u něj, což je však sdělení, které nevykazuje znaky týrání.

36. O neúplnosti a určité jednostrannosti hodnocení důkazů soudem prvního stupně svědčí i to, že se náležitě nezabýval znaleckým posudkem MUDr. M. S., znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který dospěl k závěru, že obviněný trpí posttraumatickou stresovou poruchou v důsledku

trestního stíhání a opatrovnického sporu, přičemž zároveň znalec dovodil i příčinnou souvislost s jednáním poškozené. Znalec rovněž uvedl, že mohl vycházet pouze ze spisového materiálu a že rozpory ve výpovědích stran konfliktu není možné vzít v úvahu. Znalci nejsou známy jiné okolnosti, které by mohly vyvolat posttraumatickou stresovou poruchu, bylo možno vycházet pouze z údajů posuzovaného a přítomné psychopatologie. Tento znalecký posudek naznačuje složitou a nejednoznačnou situaci v posuzovaném dlouhodobém partnerském a posléze opatrovnickém konfliktu, který přerostl do roviny trestněprávní, a zároveň potvrzuje složitost zpětného přesného určování konkrétních příčin psychických poruch aktérů konfliktů v podobných případech.

37. Soud prvního stupně opřel své skutkové závěry rovněž o znalecký posudek psycholožky PhDr. T. S., Ph.D., která uvedla, že svědecká výpověď poškozené k prošetřovanému trestnému činu nese znaky líčení skutečně prožitých událostí. Nevzal však v úvahu, že podobný závěr činí znalci z odvětví psychologie zpravidla ve vztahu ke konkrétnímu, obvykle jednorázovému a výrazně oddělitelnému objektivnímu skutkovému ději. Obtížnější je situace v případech, kdy vyšetřovaná osoba popisuje průběh dlouhodobého vztahu a soužití, během něhož se řada popisovaných vyjádření či incidentů v nějaké formě stala, ovšem jejich interpretace, kvantifikace a zobecnění závisí na subjektivním vnímání vyšetřované osoby, byť u ní nemusí být zjištěny patologické sklony ke zkreslenému vnímání reality, k bájivé lhavosti apod. I pokud tedy poškozená podle znalkyně líčila skutečné situace a konflikty a byly řečeny i například urážky, o kterých hovořila, neposkytuje takový závěr dostatečný podklad pro zjištění, kolikrát, v jaké intenzitě a v jakém kontextu k nim docházelo.

38. Zároveň soud prvního stupně v podstatě opomenul znalecký posudek PhDr. K. N., CSc., znalce z oboru klinické a forenzní psychologie, který dospěl k závěru, že naopak výpověď obviněného lze pokládat za věrohodnou. Opět tedy soud přihlížel spíše k důkazům v neprospěch obviněného a takto je i hodnotil.

39. Zcela nevhodná je v odůvodnění odsuzujícího rozsudku zmínka o tom, že snaha znevěrohodnit osobu poškozené (tj. i její výpověď) je podrobována kritice neziskových organizací. Při rozlišování skutečných případů týrání, kvůli kterým bylo ustanovení § 199 pojato do trestního zákoníku, je přitom úkolem orgánů činných v trestním řízení mimo jiné právě to, aby při své rozhodovací činnosti nepodléhaly jakýmkoli aktuálním aktivistickým tlakům.

40. Nejvyšší soud tedy považoval za potřebné vyjádřit se rovněž k některým výše zmíněným vadám v hodnocení důkazů a tvorbě skutkových zjištění, i když primární důvod kasace spočívá v naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

41. Městský soud v Praze jako soud odvolací (jiný senát, než rozhodoval v této věci původně zrušovacím usnesením) v napadeném rozhodnutí nevzal výše uvedené vady v úvahu a poměrně nekriticky přistoupil na argumentaci soudu prvního stupně, byť ji částečně rozvinul. Svou přezkumnou úlohu tedy úplně nesplnil. Odvolací soud mimo jiné uvedl, že plně akceptuje, že soud prvního stupně nemá žádné pochybnosti o trestné činnosti obviněného a že hodnocení důkazů spadá výlučně do domény soudu prvního stupně. Je však třeba zdůraznit, že odvolací soud je oprávněn a povinen zabývat se v rámci postupu podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumáním toho, jak soud prvního stupně hodnotil důkazy. Odvolací soud, i když sám neprovede žádné nové důkazy ani neopakuje důkazy provedené před soudem prvního stupně, může dojít k závěru, že skutková zjištění soudu prvního stupně jsou nejasná, neúplná nebo vzbuzují pochybnost o své správnosti, na základě čehož konstatuje neslučitelnost přezkoumávaného rozhodnutí s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. Může v takovém případě vytknout vady hodnocení důkazů, jichž se podle jeho názoru dopustil soud prvního stupně (nelogičnost závěrů, opomenutí některých okolností apod.), není však oprávněn dávat mu závazné pokyny, k jakým závěrům má při hodnocení důkazů dojít.

42. Nejvyšší soud poukazuje v této souvislosti na nesprávnou praxi některých odvolacích soudů,

které (často s poukazem na ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř.) uvádějí, že hodnocení důkazů je „doménou“, „výsostným právem“ apod. soudu prvního stupně, do něhož odvolací soud není oprávněn zasahovat a je jím vázán. Některé zase (zaměňujíce odvolací a dovolací řízení) konstatují, že neshledaly „extrémní rozpor“ mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, proto nemohou zasáhnout do skutkových závěrů soudu prvního stupně. Taková argumentace je v rozporu s koncepcí odvolacího řízení, jehož úprava naopak výslovně předpokládá, že předmětem přezkumu odvolacího soudu jsou jak hodnocení důkazů, tak skutková zjištění soudu prvního stupně. Jasně to vyplývá mimo jiné z ustanovení § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř.

43. O vázanosti hodnocením důkazů soudem prvního stupně hovoří ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. v souvislosti se změnou nebo doplněním skutkových zjištění. Tato vázanost se vztahuje na omezený okruh případů, v nichž odvolací soud sám rozhoduje ve věci rozsudkem (§ 259 odst. 3 tr. ř.), tj. nevrací věc podle § 259 odst. 1 tr. ř. soudu prvního stupně. Ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. se uplatní až po zrušení rozsudku soudu prvního stupně z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř., tedy až poté, co odvolací soud přezkoumá hodnocení důkazů soudem prvního stupně a shledá je vadným, ovšem jen pokud pak sám ve věci rozhoduje. Jestliže naopak na základě závěru o vadném hodnocení důkazů věc vrátí soudu prvního stupně, sám odvolací soud nemění ani nedoplňuje skutková zjištění. Nelze mu tudíž vytýkat porušení § 263 odst. 7 tr. ř., nýbrž leda to, že se snažil prosadit vlastní, jiné hodnocení důkazů, a nereagoval pouze na vadné hodnocení důkazů soudem prvního stupně (blíže viz HRACHOVEC, P. Vázanost odvolacího soudu v trestním řízení tím, jak soud prvního stupně hodnotil důkazy. Advokátní deník, dne 5. 2. 2021). Je ovšem nutno zdůraznit, že příklon k hodnocení důkazů a skutkovému závěru (byť dílčímu) nepříznivému pro obviněného za situace, kdy existují dvě logické možnosti tohoto hodnocení a dvě různé a reálné skutkové verze, je vadným, a nikoli jiným hodnocením důkazů. Odvolacímu soudu lze tedy v případech postupu podle § 259 odst. 1 tr. ř. vytýkat zrušení rozsudku bez zákonného důvodu podle § 258 odst. 1 písm. b) nebo c) tr. ř., nikoli porušení ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. To je významné konstatování, neboť na něm si lze dobře uvědomit, že pečlivé přezkoumání hodnocení důkazů a skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně je podstatnou součástí a mnohdy těžištěm činnosti odvolacího soudu. Ovšem v posuzovaném případě se odvolací soud nezhostil této povinnosti řádně a v souladu se zákonným zájmem na spravedlivém výsledku řízení.

44. Z hlediska posledního uplatněného dovolacího důvodu zbývá dodat, že podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Chybějící nebo neúplný výrok ve smyslu citovaného ustanovení znamená, že soud ve výrokové části rozhodnutí nevyčerpal v celém rozsahu to, co bylo předmětem rozhodnutí. V napadeném rozsudku Městského soudu v Praze, jímž bylo rozhodnuto o odvolání obviněného, evidentně nechybí žádný výrok ani není neúplný. Městský soud v Praze z podnětu odvolání obviněného zrušil v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 výrok o trestu a výrok o náhradě nemajetkové újmy a sám znovu v těchto otázkách meritorně rozhodl. Tím vyčerpal v celém rozsahu to, co bylo předmětem rozhodnutí.

45. Neopodstatněná je námitka nedostatku zprošťujícího výroku ve vztahu k té části jednání obviněného, která oproti obžalobě nebyla pojata do výroku o vině. Jestliže v případě trvajícího trestného činu, jakým je i trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, dojde soud k závěru, že obviněného nelze uznat vinným některou z více forem žalovaného jednání, vyjádří to tím, že do skutkové části výroku o vině nepojme tuto část jednání obviněného, aniž by o tom činil nějaký výrok, zejména nikoli zprošťující výrok, a pouze v odůvodnění rozsudku vysvětlí, proč obviněného uznal vinným jen ostatními formami žalovaného jednání. Pokud by soud ohledně jedné z dílčích forem jednání zakládajícího trvající trestný čin rozhodl zprošťujícím výrokem, mělo by to účinek ve vztahu k celému skutku a podle okolností by to vytvořilo překážku věci rozhodnuté i ve vztahu k dalším formám žalovaného jednání. Z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. by proto dovolání obviněného bylo zjevně neopodstatněné.

46. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud zrušil jak napadený rozsudek Městského soudu v Praze, tak rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 jako součást řízení předcházejícího napadenému rozsudku. Zároveň Nejvyšší soud zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením obou rozsudků ztratila podklad. Poté přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání.